

Творець нової Львівської політехніки

Кілька років тому ми відзначали 200-річчя від дня заснування найстарішої й найбільшої вищої технічної школи України та Східної Європи – Національного університету «Львівська політехніка». Навчальний заклад був і залишається невід’ємною складовою європейського цивілізаційного простору, альма-матер висококваліфікованих кадрів інженерів, конструкторів, учених. Вихованці університету завжди були на вістрі науково-технічного прогресу, предметно й результативно долучалися до розвитку фундаментальної та прикладної науки, виявляли активну життєву позицію у відстоюванні демократичних цінностей, громадянських прав і свобод, у боротьбі за утвердження незалежності Української держави, її інтелектуальний та духовний розвиток.

Спираючись на накопичені багаті традиції, Львівська політехніка нині стала на шлях докорінних перетворень у навчально-освітній царині. У її структурі повноцінно функціонують 16 навчально-наукових інститутів, інститут дистанційного навчання, міжнародний інститут освіти, культури та зв’язків з діаспорою, науково-дослідний конструкторський інститут. Діє потужна науково-дослідна частина, успішно працює низка інших навчальних закладів. В університеті здобувають знання майже 36 тисяч студентів, з них понад 20 тисяч – на денній формі навчання. Університет проводить підготовку бакалаврів, магістрів та докторів філософії за 63 спеціальностями, які охоплюють 24 галузі знань. Навчальний процес забезпечують 2340 науково-педагогічних працівників, серед них

Юрій БОБАЛО,
ректор Національного
університету
«Львівська політехніка»

420 докторів наук та професорів і понад 1400 – кандидатів наук та доцентів. Упродовж своєї історії Львівська політехніка підготувала понад 250 тисяч фахівців, із них більш як чотири тисячі – іноземці з майже 90 країн світу. Лише в добу Незалежності України університет закінчили понад 70 тисяч студентів.

Львівська політехніка – це університет трьох століть: XIX, XX і XXI. Це – історичний бренд, сутність якого закована у безсмертному вислові-присязі університету: «Litteris et Artibus» – «Наукам і Мистецтвам», вірність якому зберігали десятки поколінь львівських політехніків.

Славетну й немеркнучу сторінку в історію університету вписали відомі вчені-дослідники та педагоги Ян Зех, Максиміліан Губер, Ігнацій Мосцицький, Домінік Зброжек, Казимир Бартель, Максиміліан Тульє, Станіслав Улям, Кароль Скибинський, Юліан Захарієвич, Юліан Медведський, Іван Левинський, Ігор Богачевський, Стефан Банах, Лаврентій Жмурко, Габріель Сокольницький, Станіслав Фризе, Опанас Андрієвський, Констянтин Карандеев, Юрій Величко, Бенціон Швецький, Микола Максимович та інші. Серед цих величних постатей одне з найпомітніших місць посідає ректор Львівського політехнічного інституту в 1963–1971 роках Григорій Іванович Денисенко.

Для характеристики цієї непересічної людини скористаюся таким відомим технічним терміном як ККД – коефіцієнт корисної дії. Враховуючи ту обставину, що на керівній посаді він перебував зовсім недовго, проте зробив за цей час надзвичайно багато, вважаю, що його ККД наближається до практичного максимуму. Скажу більше: в часи ректора Денисенка і за його найактивнішої участі та керівництва у Львівській політехніці розпочалася інтенсивна і масштабна розбудова, що призвела до формування нового сучасного образу навчального закладу, свідком котрого всі ми є нині.

Вдамся до ретроспекції. Починаючи із середини XIX сторіччя, технічна освіта в Галичині почала швидко розвиватися. Приміром, якщо в 1877 році, тобто в період формування першої навчальної бази, у Львівській політехніці навчалося лише трохи більше як 200 студентів, то вже на межі XIX і XX сторіч кількість студентів становила понад 700. І надалі ця цифра невпинно зростала, сягнувши свого піку в 1938–1939 навчальному році – понад 3600 осіб. Справжній сплеск потреб в інженерних кадрах припав на післявоєнний і подальший період, коли контингент студентів став на порядок більшим. Це, звісно, вимагало нових навчальних корпусів і лабораторій, гуртожитків, житлових споруд та об'єктів інфраструктури. Власне, будівельно-архітектурний бум у Львівській політехніці припав на 1960–1980-ті роки, коли кількість студентів сягнула 25 тисяч. Головним його провідником став Григорій Іванович Денисенко, котрий прийняв цю естафету від свого попередника

Миколи Григоровича Максимовича, який перейшов працювати очільником Львівського державного університету імені Івана Франка. У той час спорудження нових об'єктів провадилось майже безперервно, до того ж – винятково власними силами.

Показовим у цьому аспекті є освоєння занедбаного приміщення колишнього Палацу мистецтв у Стрийському парку, де за часів Польщі проводилися традиційні Галицькі крайові виставки. В роки Другої світової війни будівля згоріла, а її руїни були передані Львівській політехніці. Невдовзі за проектом відомого архітектора Андрія Рудницького тут постало чудове двоповерхове приміщення Палацу спорту. Особливе значення цього будівництва полягало в тому, що й архітектори, і будівельники інституту наочно переконалися: у них є достатньо сил і таланту, аби самим проектувати й споруджувати складні об'єкти.

За безпосереднього керівництва ректора Денисенка в 1960-х роках політехніки власноруч виконали, а згодом реалізували генеральний план розвитку спортивно-оздоровчого табору «Політехнік» в Алушті, що на південному березі Криму. Активну участь у здійсненні цього масштабного проекту, авторами якого були Віктор Кравцов і Тетяна Максим'юк, взяли учасники легендарного СПКБ – Студентського проектно-конструкторського бюро. Тривалий час його очолювала незабутня Віра Дмитрівна Ляковська. До речі, цьогоріч виповнюється 60 років від дня заснування цієї унікальної школи професійного становлення молодих фахівців – і не тільки архітекторів, а й радіотехніків, хіміків та інших інженерних кадрів. Характерною особливістю СПКБ було те, що тут створювали не навчальні, а цілком реальні проекти, котрі згодом перетворювалися у нового типу студентські гуртожитки, спортивно-оздоровчі табори, об'єкти соціально-культурного призначення.

Надзвичайно значним, неоціненним був внесок Григорія Івановича Денисенка у вітчизняну та світову енергетичну науку. Йому належить незаперечний пріоритет у дослідженнях одночасного передавання електроенергії змінним і постійним струмом спільними лініями передач, відновлюваних джерел енергії, проблем створення математичних моделей передачі енергії пульсуючим струмом тощо. Про його вагомий науковий авторитет свідчить те, що теоретичні праці вченого неодноразово публікували у США, Великій Британії, Японії, Канаді та інших розвинутих країнах. Мені розповідали про цікавий випадок, який стався у 1980-х роках, коли до Львова завітала делегація канадських енергетиків. Гості з Країни кленового листка висловили бажання неодмінно зустрітися з професором Денисенком, аби висловити йому свою велику вдячність за його унікальні наукові розробки, котрі вони впровадили під час спорудження ліній електропередач на півночі Канади. Як виявилось, це ноу-хау їм дозволило зекономити чималі кошти.

А ще ректор Денисенко охоче й предметно займався у Львівській політехніці вихованням національних науково-технічних кадрів. Сам інтелігент, так би мовити, в першому коліні, він дуже добре розумів значення для розвитку країни фахівців інженерного профілю. І не просто розумів, а й наполегливо, послідовно реалізовував цю ідею, пропонуючи на посади завідувачів кафедр, лабораторій та деканів саме українців, що в час суцільної русифікації було вельми ризиковано та сміливо.

То була мудра і розважлива людина, котра вміла працювати з людьми, проникливо аналізувати всі «плюси» і «мінуси» своїх підлеглих. Багато хто з ветеранів-політехніків досі пам'ятає його численні влучні крилаті вирази: «Якщо людина обдурює мене вперше – нехай їй буде соромно. Якщо вона обдурює мене вдруге – нехай буде соромно мені»; «Дерево цінне своїми плодами, а людина – своїми трудами для інших»; «Глибока ріка тече тихо, розумна людина голос не підвищує»...

Пригадую розповідь нині, на жаль, уже покійного Ярослава Гнатива – талановитого інженера й проникливого дослідника творчості Івана Франка, за що заслужено отримав Шевченківську премію. Якимось він дізнався про цікавий випадок, що стався з Григорієм Івановичем Денисенком, коли той уже працював у Києві ректором столичного політехнічного інституту. Під час одного з останніх візитів до столиці України всесильного генсека ЦК КПРС Леоніда Брежнєва за столом зібралася вся тодішня київська еліта. Потрапив на цю зустріч і Денисенко. Вловивши паузу в низці численних осанн високому гостю, він раптом підвівся і прямо й відверто запитав Брежнєва: «Леоніде Іллічу, скажіть, будь ласка, а чи залишається чинним указ імператора Миколи II про надання землі нашому інституту? Річ у тім, що Київська міськрада збирається відчужити її, а ми проти...». Оторопілий генсек грізно підняв свої густі брови й запитально глянув на Володимира Щербицького – тодішнього очільника України. Той щось тихо сказав йому на вухо, очевидно, відрекомендував сміливця. Брежнєв уважно глянув на Денисенка й урочисто проголосив: «Указ імператора залишається чинним!..». Відтак завдяки винахідливості та кмітливості Григорія Івановича вмить був розрубаний цей гордіїв вузол...

Книга спогадів про ректора Денисенка має дуже точну назву «Синергія творення», що сповна характеризує надбання цієї непересічної людини. І справді – завдяки її унікальному вмінню інтегрувати та мобілізувати зусилля сотень людей, надихнути їх однією спільною ідеєю, встановити взаємодію між різними чинниками реалізації запланованого – вдалося досягти надзвичайно ефективного системного результату: десятки новобудов, потужна науково-дослідницька база, успішна науково-освітня діяльність. Цими благодатними плодами, які залишив у спадок незабутній Григорій Іванович Денисенко, донині користуються Львівська та Київська політехніки.